

سپهر

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی دامی پرچین
معاونت بهداشتی

متن آموزشی پیشگیری از حیوان گزیدگی و هاری (ویژه سفیران و داوطلبین سلامت و داوطلبین سلامت ادارات)

معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

گروه آموزش و ارتقای سلامت

مقدمه

هاری یک بیماری ویروسی مشترک بین انسان و دام است که هم در حیوانات اهلی و هم در حیوانات وحشی رخ می دهد.

این بیماری ویروسی به سیستم عصبی مرکزی پستانداران از جمله انسان حمله می کند. پس از بروز علائم بیماری، هاری تقریبا هم برای حیوانات و هم برای انسان کشنده است.

اهمیت هاری

- ۱- میزان کشندگی بالا (۱۰۰٪) به طوری که پس از ظهور علائم بالینی چه در انسان و چه در حیوان درمان پذیر نبوده و بیمار محکوم به مرگ خواهد بود.
- ۲- تلفات و خسارات اقتصادی که بیماری در دام ها ایجاد می کنند.
- ۳- افزایش روند موارد حیوان گزیدگی انسانی

عامل بیماری

- ویروسی است نروتروپ یعنی تمایل به سیستم عصبی دارد و وقتی به سیستم عصبی مرکزی حمله نماید تقریباً همیشه موجب مرگ میزبان می گردد .

- ویروس هاری در حرارت ۵۰ درجه سانتی گراد در مدت ۱۵ دقیقه و در حرارت ۶۰ درجه در مدت ۳۵ ثانیه و در حرارت ۱۰۰ درجه سانتی گراد در مدت چند ثانیه از بین می رود.

- بنابراین برای ضد عفونی وسایل آلوده می توانید چند دقیقه آنها را بجوشانید و یا از فنل و الکل استفاده نمایید

علائم بیماری در حیوان

- دوره کمون یا نهفتگی در سگ و گربه ۲ تا ۳ هفته و گاهی چند ماه است.
- مهم‌ترین علائم تغییر در رفتار و عادات حیوان می‌باشد، به گونه‌ای که حیوان بیش از اندازه به صاحب خود انس می‌گیرد و به گوشه‌ای پناه می‌برد و بالاخره در اثر فلج اندامی و دستگاه تنفسی تلف می‌شود.
- یا در بیشتر مواقع حیوان مضطرب و کم‌کم به صورت وحشی و درنده درآمده و به هر کس و هر حیوان که سر راه او باشد حمله می‌کند، کف از دهانش سرازیر شده و به علت عدم امکان بلع بر اثر گرسنگی، تشنگی و سرانجام بر اثر فلج دستگاه تنفسی می‌میرد

Symptoms of RABIES

1. Infection

2. Feverish

3. Sore throat

4. Loss of appetite

5. Burning pain, ulcers

6. Reaction to glare and loud noises

7. Difficulty swallowing

8. Chorea

9. Unconsciousness

10. Died

PREVENTION

علائم بیماری در انسان

دوره نهفتگی در انسان معمولاً بین ۲ تا ۸ هفته (۲۰-۶۰ روز) و گاهی کمتر از ۵ روز و به طور نادر تا یکسال و بیشتر نیز دیده می شود.

هاری چیست؟

- در واقع، هاری یک عفونت حاد سیستم عصبی مرکزی است که تقریباً همیشه کشنده است و مخصوص گوشتخواران اهلی و وحشی، می باشد.
- انسان و سایر حیوانات خونگرم پستاندار به طور تصادفی و غالباً از طریق گزش به آن مبتلا می شوند.

راههای سرایت بیماری

- اصلی‌ترین راه سرایت بیماری از طریق **گازگرفتن** به وسیله حیوانات می‌باشد. در مورد گربه و گربه سانان از طریق پنجه کشیدن انتقال بیماری صورت می‌گیرد، زیرا گربه دائماً مشغول لیسیدن پنجه‌هایش می‌باشد و پنجه‌ها آلوده به بزاق می‌شوند و در موقع پنجه کشیدن می‌تواند ویروس را از طریق خراش به انسان منتقل نماید .
- **راه پوست:** بیماری هاری از راه پوست سالم قابل سرایت نیست، ولی اگر کوچکترین خراش یا زخمی در پوست وجود داشته باشد قابل سرایت می‌باشد .
- **راه مخاط‌ها:** سگ‌ها و گربه‌های به ظاهر سالم که در اواخر دوره نهفتگی بیماری هاری هستند می‌توانند ویروس را از طریق لیسیدن مخاط لب، چشم و بینی به صاحبان خود منتقل نمایند .
- **انتقال از راه دستگاه گوارش:** انتقال بیماری از این طریق بعید به نظر می‌رسد، **ولی باید از خوردن گوشت و سایر فرآورده دامهای مبتلا به هاری خودداری نمود.**

ابتلا به هاری = مرگ حتمی
ابتلا به هاری = مرگ حتمی

ابتلا به هاری = مرگ حتمی
ابتلا به هاری = مرگ حتمی
ابتلا به هاری = مرگ حتمی

اقدامات لازم جهت فرد حیوان گزیده

مراجعه فوری به خانه بهداشت یا مراکز خدمات جامع سلامت

ویروس هاری حتی از **زخم های بسیار کوچک و در حد خراش** هم می تواند باعث هار شدن فرد گردد ؛ پس زخم هر چند کوچک (**حتی خراش پوستی**) بایستی:

فوری تحت درمان پیشگیری از هاری (**شستشوی زخم و واکسیناسیون**) قرار گیرد.

پنجه گربه حتی در حد خراش نیز می تواند موجب انتقال بیماری هاری گردد ؛ چراکه گربه عادت به لیسیدن پنجه های خود دارد لذا لازم است:

فوری نسبت به درمان پیشگیری از هاری (**شستشوی زخم و واکسیناسیون**) اقدام نمود.

تذکر مهم:

کلیه موارد حیوان گزیدگی چه اهلی و چه وحشی را باید هار تلقی نمود و بیمار را باید فوراً تحت اقدامات پیشگیری قرار داد؛ این موضوع به قدری اهمیت دارد که **اگر حیوان گزنده مانند سگ دارای قلاده و واکسیناسیون کامل نیز باشد، می بایست اقدامات پیشگیری و درمان را برای فرد سریعاً انجام داد.**

یعنی داشتن حتی با داشتن سابقه واکسیناسیون حیوان باز هم باید واکسیناسیون فرد انجام شود.

اقدام های لازم در برخورد با بیمار مشکوک به هاری و موارد تماس

❖ استفاده از وسایل حفاظتی شامل:

دستکش ، ماسک، گان، عینک و ... جهت کارکنان بیمارستان (پزشک، پرستار، خدمتگزاران و ...)، ملاقات کنندگان و سایر کسانی که به نحوی با بیمار در تماس هستند

❖ واکسیناسیون کامل هاری در موارد زیر:

✓ افراد در تماس مستقیم با بیمار ، مانند افراد خانواده

✓ افراد در تماس غیر مستقیم با بیمار از طریق وسایل آلوده به ترشحات

✓ افرادی که در طی تماس با بیمار یا جسد دچار صدمه به پوست شده اند

اقدام های لازم در برخورد با بیمار مشکوک به هاری و موارد تماس

❖ ضد عفونی یا معدوم کردن وسایل آلوده به ترشحات بیمار

❖ دفن بهداشتی ویژه جسد افراد مبتلا به هاری : در این موارد باید جسد را پس از ضدعفونی در یک کیسه نایلونی

ضخیم و نفوذناپذیر قرار داده و به طور عمقی دفن نمود

برای کنترل هاری چه اقداماتی باید انجام دهیم؟

آموزش صاحبین سگ ها و آموزش جامعه را جدی بگیرید

برای کنترل هاری چه اقداماتی باید انجام دهیم؟

- حیوانات خانگی را نزد دامپزشکتان برده تا واکسن های مناسب را تزریق کند.
- از در معرض تماس قرار گرفتن حیوان خانگیتان با سایر حیوانات جلوگیری کنید.
- گربه و سگ هایتان را درون منزل نگهدارید و بر سگ هایتان هنگامی که خارج از منزل هستند نظارت داشته باشید.
- حیوانات خانگی خود را عقیم کنید تا از تولد نوزاد ناخواسته آن ها جلوگیری کنید.
- غذای حیوان خود را بیرون از منزل قرار ندهید. این کار باعث جذب حیوانات وحشی و ولگرد میشود.
- حیوانات وحشی نباید به عنوان حیوان خانگی نگهداری شوند. این کار نه تنها غیرقانونی است بلکه این حیوانات پتانسیل مبتلا کردن صاحبان خود و سایرین را به هاری دارند.
- حیوانات وحشی را از فاصله دور مشاهده کنید. حیوان وحشی هار ممکن است رام به نظر آید ولی هرگز به آن نزدیک نشوید. **به کودک خود بیاموزید که "هرگز" به حیوانات ناآشنا نزدیک نشود**، حتی در مواردی که حیوان آرام به نظر میرسد.
- در صورتی که احساس می کنید یک حیوان غیرمعمول به نظر می رسد آن را به ادارت دامپزشکی اطلاع دهید.
- اگر در مناطقی هستید که خفاش زیاد است، منزل خود را عایق بندی کنید تا از ورود خفاش به خانه جلوگیری شود

اقدامات احتیاطی پیشگیرانه برای حمله سگ

- **مراقب علائم هشدار دهنده باشید.**
- غریدن، خرخر کردن و نشان دادن دندان‌ها نشانه‌های آشکار تهاجمی بودن سگ است و باید متناسب با آن رفتار کنید.
- سگ عصبانی ممکن است سفیدی چشمانش را نشان دهد به خصوص اگر در حالت عادی دیده نمی‌شود.
- وقتی نوک گوش‌ها به عقب کشیده می‌شود و در امتداد سر قرار می‌گیرد نشانه روش تهاجم است در صورتی که گوش‌های شل و آویزان یا ایستاده معمولاً نشانه بی‌تفاوتی است.
- اگر سگ نزد شما بیاید در حالی که بدنش ریلکس است و بخش میانی بدنش انحنای شیب‌دار دارد، احتمالاً نمی‌خواهد حمله کند. سگی که بدنش سفت، صاف و کشیده است (سر، شانه‌ها و ران‌ها در یک ردیف قرار گرفته‌اند) در حالت تهاجم قرار دارد.
- راه رفتن یورتمه‌ای به این معنی است که سگ می‌خواهد بازی کند و شما را بررسی کند. وقتی سگ با سرعت به سمت شما می‌دود ممکن است خطرناک باشد.

هرگز سگ را خشمگین نکنید.

بیشتر حمله‌های سگ‌ها به علل زیر افتاق می افتد :

- عدم بستن
  - یا محدود کردن کافی سگ
  - تعلیم نامناسب
  - اذیت کردن آن‌ها
- متأسفانه بسیاری از مواقع صاحبان سگ سهل‌انگاری می‌کنند، بنابراین منطقی است که آمادگی داشته باشید. عقل سلیم به شما می‌گوید هیچ حیوانی را خشمگین نسازید.

هرگز سگ را خشمگین نکنید.

- هرگز سگی را که در حال خوردن است یا توله به همراه دارد، تحریک نکنید. سگ‌ها در این شرایط بسیار حساس شده و از خود محافظت می‌کنند.
- از خندیدن به سگ خودداری کنید. ممکن است چهره دوستانه به او نشان دهید اما یک سگ مهاجم فکر می‌کند دارید دندان‌هایتان را برای مبارزه به او نشان می‌دهید.
- سگ‌هایی که مدت زیادی به چیزی بسته شده‌اند یا زنجیر دارند بیشتر احتمال دارد که تهاجمی رفتار کنند بنابراین به آن‌ها نزدیک نشوید.

به کودکان آموزش دهید هرگز به سگ ها نزدیک نشوند.

فرض بگیرید همه سگ های ناشناس خطرناک هستند تا زمانی که خلاف آن ثابت شود.

اجتناب از حمله سگ

- به‌طور کلی بهترین سیاست در مورد سگ‌ها این است که هر کاری می‌توانید انجام دهید تا از ابتدا از حمله سگ به خود اجتناب نمایید. اگر سگی می‌بینید که ممکن است خطرناک باشد، از او دور بمانید.
- با مشاهده هرگونه سگی در نزدیکی محل سکونت خود که به نظر خطرناک یا ولگرد می‌رسد، به مسئولین موضوع را گزارش دهید. به کودکان پیاموزید که هرگز به سگ‌های ناآشنا نزدیک نشوند مگر اینکه مطمئن شوند بی‌خطر است.
- فاصله زیادی با همه سگ‌های ناشناس بگیرید تا شواهدی به دست بیاورید که سگ بی‌خطر است.

اجتناب از حمله سگ

اگر کودک خردسالی در کنار خود دارید به‌ویژه اگر در مسیرتان سگ بزرگی قرار دارد، باید کودک را در آغوش خود نگه‌دارید.

وقتی می‌خواهید کودک را بلند کنید، به آرامی حرکت کنید، به چشمان سگ نگاه نکنید به‌ویژه وقتی خیز برداشته است. به کودک بگویید ساکت باشد و آرام بماند و به شما نگاه کند. سپس با استفاده از دستورالعمل‌هایی که پیشتر اشاره شد، از پس این وضعیت برآیید.

به کودکان یاد بدهید هرزمانی که با یک سگ خشمگین مواجه شدند، یادشان باشد هرگز از سگ فرار نکنند و جلوی او نندوند بلکه همانند یک درخت باشند.

اجتناب از حمله سگ

اگر سوار بر دوچرخه هستید، از دوچرخه پیاده شده و آن را بین خود و سگ حائل کنید. به این ترتیب مانعی برای محافظت از خود ایجاد می‌کنید. اگر سگ تنها پارس نکرده و به شما حمله‌ور شد از دوچرخه به‌عنوان سلاحی برای حمله به سگ استفاده کنید. دوچرخه را از تنه نگه‌دارید و از کرسی (فرمان) و زین بگیرید و تایلر دوچرخه را بچرخانید و به سگ ضربه بزنید. سعی کنید دوچرخه را رها نکنید، اگر چنین شود ابزار دفاعی با ارزشی را از دست داده‌اید.

اگر مورد حمله سگ قرار گرفتیم چه کنیم؟

اگر مورد حمله سگ قرار گرفتیم چه کنیم؟

قوانین نگهداری حیوانات صاحبدار

❖ شناسنامه دار کردن حیوان

❖ واکسیناسیون حیوان

❖ قلاده گذاری حیوان

❖ بستن حیوان

با توجه به وجود مشکلات بهداشتی ناشی از حیوانات (بخصوص سگ و گربه) از جمله بیماریهای هاری، کیست هیداتیک، توکسوپلاسموز، بیماریهای انگلی روده ای؛ لیشمانیوز جلدی و احشایی و... و از آنجا که متأسفانه برخی صاحبان این قبیل حیوانات بدون هیچگونه احساس مسئولیتی، حیوانات خود را رها و موجب ضرر و زیان بهداشتی، جانی، اقتصادی و ... در اطرافیان به ویژه همسایگان خود می گردند؛ لذا دولت قوانین ۶۸۸ و ۳۵۷ مجازات های اسلامی را جهت حمایت از سلامت مردم وضع نموده است.

تشکر و خدایوت خدمت همه داوطلبین و سفیران سلامت عزیزی که بازوی

توانمند ما در حل مشکلات سلامت جامعه هستند.

